

6. lecke: Az uniós versenyszabályozás

Tartalomjegyzék

1	Az Unió versenyjoga.....	2
1.1	Elvek és fogalmak a vállalatokra vonatkozó versenyszabályozás kapcsán.....	4
1.2	A versenykorlátozó megállapodások tilalma	5
1.2.1	Megengedhető versenykorlátozó megállapodások	7
1.3	A gazdasági erőfölénnyel való visszaélés tilalma	8
1.4	A vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzése	9
1.5	A közös versenypolitika betartásának rendszere.....	10
1.6	Az állami támogatásokra vonatkozó szabályozás	11
1.6.1	A közzállalkozásokra, privilegizált vállalkozásokra és az általános érdekű szolgáltatásokra vonatkozó szabályozás	13

Az olvasólecke ajánlott feldolgozási ideje: 20-25 perc

1 Az Uniós versenyjoga

Elsőként érdemesnek tartjuk tisztázni, **mit is értünk „verseny” alatt**. Annak ellenére, hogy mindenki él egy kép e szó hallatán, gazdasági értelemben nehéz egy egységes, mindenre kiterjedő definíciót alkotni rá.

- Jelentheti a kormányzati vagy a gazdasági szereplők általi korlátozások hiányát.
- Jelentheti azt, hogy egy piaci szereplő önmagában már/még nem képes a döntéseivel befolyásolni a piaci működést (árakat, kínálatot stb.).
- Jelentheti azt is, hogy a piac állapotát kormányzati intézkedéssel már nem lehet a fogyasztói jólét növekedése irányába terelni.

Leginkább **ezek együttes megjelenése** biztosíthatja, hogy valóban verseny valósul meg a gazdaság adott szegmensében. A Közösség/EU sem adott egységes versenydefiníciót, sőt felváltva használja a „normális verseny”, a „torzítatlan verseny”, a „működőképes verseny”, a „hatékony verseny” és az „egészséges verseny” kifejezéseket, anélkül, hogy ismernénk a pontos különbségeket. Mégis, a gyakorlat alapján tudunk egy lehetséges definíciót alkotni. Ezek szerint **versenyről beszélhetünk, amikor hasonló termékeket vagy szolgáltatásokat értékesítő, egymástól független vállalatok versengenek egymással az ügyfelek megnyeréséért, például az árak, a minőség vagy a szolgáltatások terén.**

A verseny **gazdasági jelentősége** elsősorban abban mutatkozik meg, hogy jó minőségű javak olcsóbb előállítására készíti a gazdasági élet szereplőit. A verseny a piacgazdaságok alapmechanizmusa, amelynek két fő eleme a termelők, a kereskedők és a szolgáltatók által nyújtott *kínálat*, valamint a közbenső vevők, fogyasztók oldaláról támasztott *kereslet*. A kínálati oldal, a szállítók árukat vagy szolgáltatásokat kínálnak a piacon a kereslet kielégítése érdekében. A keresleti oldal a legkedvezőbb minőség-ár arányt keresi a számára szükséges termékekből.

A legkedvezőbb helyzet akkor áll elő, ha verseny van a szállítók között. A verseny mindenkit arra ösztönöz, hogy egyénileg próbálja megtalálni a legkedvezőbb egyensúlyt a minőség és az ár között annak érdekében, hogy minél jobban megfeleljen a kereslet igényeinek. A verseny tehát egy igen egyszerű és hatékony módszere annak, hogy a fogyasztók kiváló minőségű és áru termékeket és szolgáltatásokat kapjanak. Arra készíti a vállalkozásokat, hogy versenyképességük és hatékonyságuk fokozására törekedjenek. Mindez megszilárdítja a Közösség ipari és kereskedelmi szerkezetét, amely ez által képes lehet felvenni a versenyt fő kereskedelmi partnereivel, és szerte a világban sikeres tud lenni a piacokon.

Az **Európai Unió veleje** és talán legkeményebb struktúrája **az egységes belső piac**. A tagállamok – állami korlátozásoktól mentes – piacainak egybenyitásától a méretgazdaságossági előnyök, a termelési tényezők szélesebb körben történő hatékonysági alapon történő felhasználásától **nagyobb hatékonyság** várható. A nagyobb piacon több versenyző jelenlététől a verseny intenzitásának növekedését, ezáltal a piaci működéstől várt előnyök realizálását, az **innováció erősödését** remélhetjük. Általában a versenytől az áruk és szolgáltatások nyújtotta (gazdasági) **jólét növekedését** várjuk.

Ismerjük ugyanakkor **a verseny határait, gyengeségeit** is. Vannak olyan területei a gazdaságoknak, ahol nem működik megfelelően a piacvezérelt árszabályozás, nincs kellő számú versenyző, stb. Ezeket az eseteket hívjuk **piaci elégtelenségeknek**. Ide tartozik többek között a piaci externáliák kezelésének kérdése, a közjavak kezelése, a természetes monopóliumok, a szociális gondoskodás és az újraelosztó rendszerek fenntartása. Mindezek okán akkor is megkérdőjelezhetetlen tehát a versenypolitikák létjogosultsága, ha a piacok tökéletes versenyzőként működnek.

Amennyiben a szerkezet nem indokolja, még akkor is előfordulhat a verseny torzítása, hiszen a verseny minden pozitív hozadéka ellenére a vállalatok **állandó kísértést** érezhetnek arra, **hogy elkerüljék az egymással folytatott versenyt**, és megpróbálják saját maguk meghatározni a játékszabályokat. Időnként a játék egy-egy nagyobb vagy több együttműködő, arra alkalmas résztvevője megpróbálhatja versenytársait kiszorítani a piacról. A verseny nem váltja be a hozzá fűzött reményeket, ha vannak olyan szereplők a piacon, akik így vagy úgy összejátszanak, visszaélnek erejükkel, illetve esetlegesen valamilyen állami védelem alá esnek. A **versenypolitika funkciója** tehát biztosítani a hatékony verseny védelmét és fejlesztését oly módon, hogy az ne legyen káros a fogyasztókra nézve, azaz a versenyszabályozás létezésének haszna haladja meg az abból eredő hátrányokat.

Az **Uniós versenypolitika** elvileg **fogyasztóközpontú** versenyvédelmet kíván megvalósítani. A várt előnyök megszerzését **hiúsíthatják meg**, vagy legalább csökkenthetik a potenciálisan megszerezhető maximális hasznot a **vállalkozások versenykorlátozó megállapodásai**, a vállalkozás **piaci erőfölényével való visszaélése**, a vállalkozások olyan **összefonódásai**, amelyek nagy valószínűséggel a piaci verseny lanygulásához, netán kiiktatásához vezetnének. Ugyancsak hatékonyságrontó lehet, ha a tagállamok **állami támogatásai** torzítják az egyenlő versenyfeltételeket. Az Unió ezeket a versenykorlátozó jelenségeket a jog eszközével is igyekszik visszaszorítani, lehetőség szerint ésszerű határok között tartani.

Az **Európai Unió versenyszabályozása** abban a tekintetben is **egyedülálló**, hogy a felügyelettel elsősorban a **szupranacionális jogosultságokkal rendelkező Versenyügyi Főigazgatóságot** bízták meg. Ennek feladata nemcsak a piactorzító vállalati magatartások lefűlése lett, hanem a szintén piactorzító állami akciók kordában tartása is. Ennek köszönhetően a Versenyügyi Főigazgatóság nem csupán a cégekkel áll hadban, hanem a tagállami kormányokkal, sőt, a piaci együttműködést és az állami támogatások fontosságát hangsúlyozó Belső piaci, ipari, vállalkozási és KKV-kal foglalkozó Főigazgatósággal is.

Az **alapszerződés tilalmakat** állapított meg – kivételeket is rögzítve – s a tilalmak betartásának felügyeletével a **Bizottságot** hatalmazta fel. A Bizottság – az Európai Unió Bírósága ellenőrzése mellett – szankcionálhatja is az így jogellenesnek nyilvánított vállalati magatartásokat. A nem megengedett állami támogatások miatt a tagállamokkal szemben jogsértés megállapítására irányuló eljárás indítható a **Bíróságon**, amely végső soron pénzügyi szankció kiszabásához is vezethet.

A közös versenypolitika komoly reformokat élt át az utóbbi évtizedekben. A **reform egyik iránya** a versenypolitika kikényszerítésének **decentralizált**, az Európai Bizottság mellett a **tagállami versenyhatóságokat**, illetve **bíróságokat** is bevonó rendszerének kialakítását hozta. A **másik jelentős irány** az **USA-t követve** a versenypolitika kikényszerítése során a jogias megközelítés rovására a **közgazdasági központú** megközelítés erősödése volt. Az amerikanizálódás egyes kikényszerítést szolgáló eszközök – a jogsértésben részt vevő vállalkozások beárulása esetén alkalmazott **engedékenységi politika**, a versenyellenes magatartás miatt károsultak **magánérdekű fellépésére** is építő kikényszerítés – átvételében is megmutatkozott.

A versenypolitikai **beavatkozások céljai között** elsősorban a **fogyasztók szempontjainak** figyelembevétele áll. Ezt követően leggyakrabban **az egészséges piaci szerkezetet találjuk**, amin belül már a Bizottság és a Bíróságok feladata lesz annak eldöntése, hogy adott piaci szegmens esetében mi lesz az „egészséges”. Másik célja a fogyasztói és termelői jólétet is magában foglaló össz-társadalmi jólét optimalizálása, például a piacra lépési korlátok szabályozásán keresztül. Minthogy **a versenyjogot nem önmagában**

kell tekinteni, hanem a vállalati magatartásokat szabályozó, a többi politikával szinergiát eredményező beavatkozások részeként, így **a belső piaci integráció kiteljesítése is célja** lesz.

A vállalati versenyjog közgazdasági hátterének középpontjában a verseny és az ennek köszönhetően elérhető alacsonyabb fogyasztói árak, jobb termékminőség és nagyobb hatékonyság állnak. A hatékony verseny elméletileg mind a társadalmi, mind pedig a fogyasztói jólétet növeli, és ennek eredményeként érhető el **a termelési, az allokációs és a dinamikus hatékonyság**. Termelési hatékonyságról akkor beszélhetünk, ha a cégek a termelési tényezők leghatékonyabb kombinációja mellett maximalizálják a kibocsátásukat. Allokációs hatékonyság esetén a rendelkezésre álló erőforrások úgy kerülnek felhasználásra, hogy ezáltal a legnagyobb hasznosságú termék kombinációt állítjuk elő. Dinamikus hatékonyság esetén a piacon fennálló verseny állandó termékfejlesztésre vagy innovációra kényszeríti a piaci szereplőket.¹

1.1 Elvek és fogalmak a vállalatokra vonatkozó versenyszabályozás kapcsán

A közösségi versenyszabályozás vállalatokra vonatkozó előírásainak részletezése előtt érdemesnek tartjuk tisztázni azokat az elveket, fogalmakat, amelyek mindhárom szabályozási körnél felmerülhetnek.

1. Vállalat – vállalkozás

Vállalat és vállalkozás alatt nem feltétlenül jogi személyt kell érteni, hanem sokkal inkább egy önálló gazdasági egységet, amely gazdasági vagy kereskedelmi tevékenységet végez. Ez azt jelenti, hogy egy integrált vállalatcsoport, de akár vállalkozások társulásai is tekinthetők vállalkozásnak, amennyiben gazdasági tevékenységet végeznek.

2. Tagállamok közötti kereskedelemre gyakorolt hatás – közösségi relevanciájú ügyek

Ahhoz, hogy a Közösség által elfogadott versenyszabályokat közösségi szinten alkalmazni lehessen, ki kell tudni mutatni a tagállamok közötti kereskedelemre gyakorolt hatást. Ha egy megállapodásnak nincs ilyen hatása, akkor az csak a nemzeti jog alapján, nemzeti hatáskörben és tagállami hatóság által bírálható el. A gyakorlatban az Unió hatóságai tágan értelmezik az államok közötti kereskedelemre gyakorolt hatást. Azt vizsgálják, van-e vagy lehet-e a megállapodásnak közvetlen vagy közvetett hatása a tagállamok közötti kereskedelemre. Az, hogy egy megállapodás résztvevői egyazon tagállamból származnak, nem jelenti azt, hogy a megállapodás nem lehet hatással a tagállamok közötti kereskedelemre.

3. Területen kívüliség elve

Az Unió eddigi történetében gyakran felmerültek olyan versenykorlátozási problémák, amelyeket nem a Közösség területén bejegyzett cégek összehangolt magatartása eredményezett. Éppen emiatt felmerült a kérdés, vajon az Európai Közösség versenyjoga vonatkozik-e olyan vállalatokra, amelyek székhelye nem a Közösség területén van. Az első ügyek egyike kapcsán megállapították, hogy a közösségi jog alkalmazható, ha a Közösségen kívüli magatartásnak a Közösség piacain (is) vannak hátrányos gazdasági hatásai. Ugyanezt a gyakorlatot követi az Egyesült Államok hatósága is, éppen ezért a Bizottság együttműködési megállapodást kötött az amerikai versenyhatóságokkal, amelynek célja többek között, hogy csökkentse az amerikai vagy a közösségi versenyjog területen kívüli alkalmazásából fakadó ellentéteket.

4. Cél vagy hatás elve

---

¹A hatékony működés és a versenypolitikai beavatkozások értelmezésében nagy segítséget nyújthatnak a piaci szerveződés két végpontjának, a tökéletes verseny modelljének és a monopólium természetének ismerete.

A közösségi jogban egy megállapodásnak nem kell feltétlenül versenykorlátozó célzatúnak lennie ahhoz, hogy kartelltilalomba ütköző legyen; elegendő, ha a megállapodás hatása ilyen. A vizsgálat itt mindig abból indul ki, mi is az uniós versenyszabályozás alapvető célja – ez pedig a fogyasztók védelme, az egészséges piaci szerkezet fenntartása, illetve a piaci integráció. Ha tehát valamelyik cél csorbulni látszik, megvizsgálják, hogy a megállapodásnak célja vagy hatása volt-e a szóban forgó eredmény. Ebben a fázisban még mindig mérlegelhető, hogy az egyik közösségi cél csorbulása a másik teljesebb megvalósulását eredményezi-e, és ily módon „felmentést” kaphat-e az adott vizsgálat tárgyát képező megállapodás.

Az elvet fordítva is lehet értelmezni, azaz a tényleges jogsértésnek nem kell mindig bekövetkeznie: amennyiben az adott jelenség alkalmas arra, hogy ennek révén a versenyt korlátozza vagy kizárja, akkor a versenyjogi jogsértés már megvalósul.

5. Releváns piac

Az érintett piacok meghatározása a vállalatok versenytorzító magatartását tiltó mindhárom szabályozás szempontjából fontos. Ez szolgáltatja ugyanis a kiindulási alapot arra nézve, hogy mekkora az összehangolt magatartást lebonyolító vállalkozások piaci részesedése, vagy mekkora erőfölénnyel rendelkezik egy vállalkozás az adott piacon, illetve, hogy egy fúzióval – szintén egy adott piacot tekintve – mekkora részesedéssel rendelkező vállalatcsoport jöhet létre. A releváns piac írja le és határozza meg a versenyellenes magatartás tényleges hatókörét.

Röviden úgy lehetne megragadni a releváns piac lényegét, hogy az adott vállalat szempontjából szóba jöhető piacokat takarja. *„A piacnak az a szegmense, ahol a helyettesítés igen korlátozott. Így a versenyellenes magatartás tényleg versenytorzító hatású lehet, mert a keresleti oldalnak nincs választása, a kínálati oldali helyettesítés pedig korlátozott”.* Az érintett piacok pontosabb meghatározása azonos időpontban történik, elsődlegesen tárgyi (termék/szolgáltatás) és földrajzi szempontok alapján.

Tárgyi szempontból kiindulásképpen azt kell megvizsgálni, mennyire megoldott egy termék/szolgáltatás helyettesíthetősége, illetve mennyire hajlandóak a fogyasztók – a keresztár-rugalmasságokat is figyelembe véve – áttérni másik termék/szolgáltatás fogyasztására az adott piacon. (Ennek kínálati oldali megvalósulása, hogy a gyártó képes-e áttérni egy másik termék gyártására, vagy szolgáltatás nyújtására.) A releváns termékpiac tehát tartalmaz minden olyan terméket/szolgáltatást, amelyet a fogyasztók – azok jellemzői vagy felhasználása szempontjából – egymással helyettesíthetőnek vélnék.

A releváns földrajzi piac az a terület, ahol a vállalkozások az adott terméket/szolgáltatást kínálják, ahol a verseny feltételei kellően homogének. A földrajzi értelemben vett releváns piac meghatározása alapján az a terület tartozik ide, amelyen belül még különösebb nehézségek nélkül tudja a fogyasztó beszerezni a terméket.

1.2 A versenykorlátozó megállapodások tilalma

Az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 101. cikke így fogalmaz: **„A belső piaccal összeegyeztethetetlen és tilos minden olyan vállalkozások közötti megállapodás, vállalkozások társulásai által hozott döntés és összehangolt magatartás, amely hatással lehet a tagállamok közötti kereskedelemre, és amelynek célja vagy hatása a belső piacon belüli verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása...”**

Vállalkozásnak minősül minden olyan személy, illetve szervezet, aki, illetve amely gazdasági (termelő, kereskedelmi, szolgáltató) tevékenységet végez egy adott piacon. A tilalom vonatkozik a vállalkozások közötti megállapodásokra, az összehangolt

magatartásokra, vállalati társulások (vállalkozások kereskedelmi szövetségei, érdekképviselői tömörülései vagy kamarái) döntéseire.

A megállapodás **célja vagy hatása** alkalmas a tagállamok közötti kereskedelem befolyásolására. Amennyiben ez a mozzanat hiányzik, az esetleges versenykorlátozó megállapodás nem tartozik az uniós versenyjog alá. (Ez nem zárja ki, hogy a tagállami versenyjog vonatkozzon rá.)

A versenyt talán legegységesebben a **horizontális** – a termelés-értékesítés ugyanazon fázisában tevékenykedő vállalkozások között létrejövő – **versenykorlátozó megállapodások**, az úgynevezett kartellek veszélyeztetik. Az Európai Bizottság – az Unió versenyhatósága – megfogalmazása szerint: „A **kartellek olyan megállapodások, és/vagy összehangolt magatartások két vagy több versenytárs között**, amelyek célja, hogy **koordinálják** a versennyel kapcsolatos magatartásukat a piacon és/vagy **befolyásolják** a versenyre vonatkozó paramétereket olyan tevékenységeken keresztül, mint a vételi vagy eladási árak rögzítése vagy egyéb kereskedelmi feltételek, a termelési vagy értékesítési kvóták (mennyiségek) felosztása, a piac felosztása, beleértve az ajánlattételben való összejátszást, az import vagy export korlátozásokat és/vagy más versenytársak elleni versenyellenes cselekedeteket.”

A kartellre példaként szolgálhat, amikor a **Bizottság** 1994-ben tizennégy **cementipari** vállalkozás, valamint európai szövetségük, a Cembureau több évig tartó, alapvetően a **hazai piacok meg nem támadását** célzó összejátszását minősítette jogsértőnek (**piacfelosztó kartell**).

Az **EUMSZ** a versenykorlátozó megállapodások **további tartalmi elemeit** is említi:

- a termelés, az értékesítés, a műszaki fejlesztés vagy a befektetés **korlátozása vagy ellenőrzése**;

- a piacok vagy beszerzési **források felosztása**;

- egyenértékű ügyletek esetén **eltérő feltételek** alkalmazása az üzletfelekkel szemben, ami által azok hátrányos versenyhelyzetbe kerülnek;

- a szerződések megkötésének függővé tétele olyan kiegészítő kötelezettségeknek a másik fél részéről történő vállalásától, amelyek sem természetüknél fogva, sem a kereskedelmi szokások szerint nem tartoznak a szerződés tárgyához (**árkapcsolás**).

A versenykorlátozó megállapodások (nemcsak a kartellek!) az alapszerződés alapján **semmisek**, tehát jogi értelemben nem kikényszeríthetők.

A szoros értelemben vett vállalkozások közötti megállapodások mellett az EUMSZ **tiltja** a vállalkozások olyan összeműködését, amely nem éri el a megállapodás szintjét, de mégis valamiféle összehangolódást jelent (**egyezettett magatartás**).

Ugyancsak **tiltottak** a vállalkozások társulásai által a **tagjaikat kötelező versenykorlátozó előírások** (Például egy mérnöki kamara előírja, hogy a tervezési munkát a projekt legkevesebb 5%-ának megfelelő összegért szabad elvállalni, korlátozva ezzel a mérnökök közötti árversenyt.)

Az eddigi legnagyobb bírságot kiérdemelt kartell-eset 2016-ban zárult le, miután a résztvevő cégek – a MAN, a Volvo/Renault, a Daimler, az Iveco és a DAF – 1997 és 2011 között, 14 éven keresztül rögzítették a „listás” értékesítési áraikat, összehangolták fejlesztéseiket, hogy a szigorúbb szennyezőanyag-kibocsátási előírásoknak mindegyik résztvevő időben meg tudjon felelni. A bírság alól a MAN mentesült, mivel ő leplezte le a versenytorzító magatartást.

1. táblázat: A tíz legnagyobb bírságot „kiérdemelt” kartell eset és egyes résztvevő cégek bírságai 1969 és 2017 között

Év	Az eset neve	Teljes bírság, euróban	Résztvevő cég	Céget érintő bírság
2016	Kamiongyártók	2 926 499 000	Daimler	1 008 766 000
			DAF	752 679 000
			Volvo/Renault Trucks	670 448 000
			Iveco	494 606 000
2012	TV és számítógép monitorok	1 409 588 000	Philips	705 296 000
			LG Electronics	687 537 000
2013/2016	Euró kamatderivatíva (kamatláb származékos termékek)	1 310 039 000	Deutsche Bank	465 861 000
2008	Autóüveg-gyártók	1 185 500 000	Saint Gobain	715 000 000
2014	Autóipari csapágyak	953 306 000		
2007	Liftek és mozgólépcsők	832 422 250		
2001	Vitaminkartell	790 515 000	F. Hoffmann-La Roche	462 000 000
2010/2017	Légi árufuvarozás	785 345 000		
2013/2015	Yen kamatderivatíva	684 679 000		
2007/2012	Gázszigetelt kapcsolóberendezések	675 445 000	Siemens	396 562 500

Forrás: Az Európai Bizottság hivatalos honlapja

A kartellek utáni nyomozásban előrelépést hozott az **ún. engedékenységi politika** (leniency policy) bevezetése. Azaz, ha egy résztvevő vállalat információval látja el a Bizottságot a kartellre vonatkozóan, legyen az csupán értesítés, vagy később a nyomozás aktív megsegítése, akkor mentesülhet a jövőbeni pénzbírságok alól.

1.2.1 Megengedhető versenykorlátozó megállapodások

A **versenykorlátozó megállapodások** **gyakorta olyan előnyökkel járnak**, amelyek éles verseny esetén létre sem jönnének, illetve az előnyök **megaladják a verseny korlátozásából fakadó hátrányokat**. Az uniós versenyjog az ilyen megállapodásokat mentesíti a hátrányos jogkövetkezmények alól. Az EUMSZ 101. cikk (3) bekezdése szigorú szabályok mellett teszi lehetővé a vállalkozások közötti megállapodások megkötését. Az együttműködés, amely megvalósulhat versenytárs és nem versenytárs vállalkozások között is, magában hordozza a verseny torzításának veszélyét, ugyanakkor gazdasági előnyökkel is jár. A megállapodás **mentesülésére akkor kerülhet sor**, ha a következő (konjunktív) **feltételek egyszerre teljesülnek**:

a) hozzájárul az áruk **termelésének vagy forgalmazásának javításához**, illetve a műszaki vagy gazdasági **fejlődés előmozdításához**;

b) lehetővé teszi a **fogyasztók méltányos részesedését** a belőle eredő előnyből;

c) az érintett vállalkozásokra **nem ró olyan kötelezettséget**, amely a fent felsorolt előnyök eléréséhez **nem szükségesek**;

d) a megállapodás **nem teszi lehetővé** a megállapodásban részes vállalkozásoknak, hogy a kérdéses áruk jelentős része tekintetében **megszüntessék a versenyt**.

1991-ben a Volkswagen és a Ford együttműködést kötött egy egyterű gépjármű kifejlesztésére, amely az EUMSZ 101. cikkének (1) bekezdése alapján versenykorlátozó lenne. A fenti négy feltételt megvizsgálva azonban elsőként bizonyítható volt, hogy a megállapodás eredményeként egy új megoldást tartalmazó egyterű születik, mely hozzájárul a technika előrehaladásához. Egyik fél sem tudott volna ilyen gyorsasággal, ilyen hatékonyan egyterű autót kifejleszteni Portugáliában. A második feltétel is teljesül, hiszen a fogyasztóknak előnyük származott abból, hogy új autótípus került a piacra. A harmadik és negyedik feltétel is teljesült, hiszen a projektből származó versenyellenes hatások arányban álltak a gazdasági és műszaki haladáshoz való hozzájárulás mértékével, valamint a termékdifferenciálás következtében a Volkswagen és a Ford egyterű autója a jövőben a két cég többi termékével is versenyez.

A Bizottság további lehetősége a gazdasági fejlődés előmozdítása érdekében, hogy egyes megállapodás-típusokat meghatározott feltételekkel rendeletei útján úgynevezett **csoportmentességben** részesít. A horizontális együttműködések vonatkozásában jelenleg három csoportmentességi rendelet hatályos, amelyek a technológiaátadási², a kutatás és fejlesztési³, valamint a szakosítási⁴ megállapodásokat szabályozzák.

A mentesülés piaci részesedéshez kötött és **valamennyi vállalkozásnak** a további kutatás vagy hasznosítás céljára **hozzá kell férnie** a közös kutatás és fejlesztés eredményeihez. Továbbá amikor a kutatási és fejlesztési megállapodás **csak közös kutatásra és fejlesztésre** vonatkozik, mindegyik félnek rendelkeznie kell azzal a lehetőséggel, hogy **önállóan hasznosíthassa** a közös kutatás és fejlesztés eredményeit és az ilyen hasznosításhoz szükséges, előzetesen már létező know-how-t. A megállapodások **nem részesülhetnek mentesülésben**, amennyiben **korlátozzák a felek szabadságát** a megállapodással kapcsolatban nem lévő területen kutatást és fejlesztést végezzenek, korlátozzák a kibocsátást vagy az eladásokat, **felosztják a piacokat** vagy a vevőket, korlátozzák a szerződés szerinti termékek más felek számára biztosított területekre való passzív eladását.

A Bizottság az esetei kapcsán azt is kifejtette, hogy az EUMSZ 101. cikke nem alkalmazható abban az esetben, amennyiben a megállapodásnak a Közösségen belüli kereskedelemre vagy versenyre kifejtett hatása nem érzékelhető (de minimis). Meghatározására a Bizottság a piaci részesedés küszöbértékeinek számszerűsítését alkalmazza. Versenytársak esetében 10% ez az érték, míg nem versenytársak esetében 15%-ot enged meg összes piaci részesedésnek. A mentesülés nem lehetséges, ha árrögzítésre, kibocsátás vagy értékesítés korlátozására, piacok vagy ügyfelek felosztására irányuló horizontális vagy árrögzítésre, exporttilalom alkalmazására, szelektív forgalmazási rendszeren belüli eladások korlátozására irányuló vertikális megállapodásokról van szó.

1.3 A gazdasági erőfölénnyel való visszaélés tilalma

Az EUMSZ 102. cikke értelmében: „**A belső piaccal összeegyeztethetetlen és tilos egy vagy több vállalkozásnak a belső piacon vagy annak egy jelentős részén meglévő erőfölényével való visszaélése, amennyiben ez hatással lehet a tagállamok közötti kereskedelemre.**”

Gazdasági erőfölény alatt a Bíróság értelmezése alapján olyan helyzetet értünk, amikor a vállalkozás olyan gazdasági erővel rendelkezik, amely képessé teszi a **releváns piacon** a

² Az Európai Unió Hivatalos Lapja, L 123, 27/04/2004 P. 0011–0017 (772/2004/EC Bizottsági rend.).

³ Az Európai Unió Hivatalos Lapja, L 335, 18/12/2010 P. 0036–0042 (1217/2010/EU Bizottsági rend.).

⁴ Az Európai Unió Hivatalos Lapja, L 335, 18/12/2010 P. 0043–0047 (1218/2010/EU Bizottsági rend.).

hatékony verseny fenntartásának megakadályozására azért, hogy a **versenytársaitól, vásárlóitól** és végső sorban a fogyasztóitól érezhető mértékben **függetlenül viselkedhet**. **Fontos megjegyezni, hogy nem önmagában az erőfölény megléte a tilos, hanem az azzal való visszaélés**. Tipikus gazdasági erőfölénnyel való visszaélések:

- a **diszkriminatív árazás** (a profitmaximalizálás érdekében az erőfölényes vállalkozás ugyanazon termékért más-más árat számol fel, ami által egyes versenytársak hátrányba kerülnek),

- a **szállítási megtagadása**,

- a **vásárlók lekötése** (például vásárolt mennyiséghez kötött hűségkedvezmény útján),

- a **árkapcsolás** (a termék értékesítését a kereskedelmi szokás szerint hozzá nem tartozó más termék vagy szolgáltatás megvásárlásához kötése).

Nem tagadhatja meg az erőfölényes helyzetben lévő tulajdonos a szerződéskötést olyan esetben, amikor egy alapvető eszközhöz vagy hálózathoz való **hozzáférés a piacon maradás elengedhetetlen feltétele** (gondoljunk a villamos energia- vagy távközlési hálózatokra).

A gazdasági erőfölénnyel való visszaélés tilalmának a megsértését állapította meg a **Bizottság** például 2004-es, a **Microsoft Corporationnel szemben** hozott határozatában. A Microsoft Corporation azzal követte el a jogsértést, hogy 1998 októberétől 2004. május 24-ig megtagadta az interoperabilitásra vonatkozó információk nyújtását, valamint azok munkacsoport szerver operációs rendszer termékek fejlesztése és terjesztése céljából történő használatának lehetővé tételét; továbbá 1999 májusától 2004. május 24-ig a Windows Client PC operációs rendszer elérhetőségét a Windows Media Player egyidejű megvásárlásától tette függővé. A Bizottság ezekért a versenyjog-sértésekért – figyelembe véve a Microsoft gazdasági erejét - a jogsértés súlyosságát és időtartamát, **497 196 304 euró bírság** megfizetésére kötelezte.

A gazdasági erőfölénnyel való visszaélés tilalma alól is van kivétel. A jogsértő magatartás elkövetője mentesülhet a jogkövetkezmények alól, ha bebizonyítja, hogy magatartása „objektíven igazolható”. Tehát itt **nem mentességről beszélünk, hanem igazolhatóságról**, ez azonban ingoványos terület és a bizonyítás terhe a visszaéléssel magvádolt vállalatnál van. Ilyenkor a visszaélés vádjá helyett a „nem visszaélés” tényének megállapítása lehet a vizsgálat kimenetele. Az egyetlen olyan helyzet, amelyben a visszaélés elfogadott, a közszolgáltatások nyújtása, bizonyos feltételek fennállása esetén (102. cikk (2) bekezdés).

1.4 A vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzése

A 139/2004/EK rendelet, azaz az uniós másodlagos jog értelmében a **belső piaccal összeegyeztethetetlenek** kell nyilvánítani azokat az **összefonódásokat**, amelyeknek eredményeként a belső piacon vagy annak jelentős részén a **hatékony verseny jelentősen korlátozottá** válik, különösen erőfölény létrehozása vagy megerősítése következményeként. Összefonódást testesít meg a vállalatok **összeolvadása**, egyik vállalat **beolvadása egy másik vállalatba**, egy **vállalkozásrész egy másik vállalkozás irányítása alá** kerül, teljes funkciójú közös vállalat létrehozása.

Az uniós jog az úgynevezett uniós léptékű összefonódásokra alkalmazható, amelyek a nagy forgalmú vállalkozások között jöhetnek létre. Egy összefonódás biztosan **uniós léptékűnek tekinthető**, ha

a) az érintett vállalkozások összevont teljes **világméretű forgalma** meghaladja az **5 milliárd eurót**,

b) és az érintett vállalkozások közül **legalább két vállalkozás** mindegyikének **teljes uniós forgalma** meghaladja a **250 millió eurót**, kivéve, ha az érintett vállalkozások mindegyike teljes uniós szintű forgalmának **több mint kétharmadát egyazon tagállamban** éri el.

Az uniós léptékű összefonódásokat – tulajdonképpen az összefonódás elhatározását – **engedélyezés** végett be kell jelenteni a Bizottságnál. A Bizottság vizsgálatot követően vagy változatlan formában engedélyezi, vagy a vállalkozások által tett vállalásokkal, illetve az általa előírt kötelezettségekkel, vagy feltételekkel (például egyes vállalat-részek, ipari tulajdonjogok értékesítése) engedélyezi, vagy megtiltja az összefonódást. Az **engedély nélkül** létrehozott összefonódásokat a Bizottság az **összefonódás megszüntetésére** kötelezi.

Az összefonódások engedélyezésének nevezetes esete, amikor a **Bizottság** 2001-ben **megtiltotta** két amerikai cég, a **General Electric (GE)** és a **Honeywell koncentrációját**, amely a világ legnagyobb ügylete lett volna (42 milliárd USA dollár). A General Electric a nagyméretű kereskedelmi és regionális repülőgépekhez használatos hajtóművek vezető gyártója, a Honeywell a kisméretű regionális és üzleti gépek hajtóművei terén és általában a repüléselektronikai termékek terén piacvezető. A Bizottság szerint az ügylet révén egyrészt a **GE már létező erőfölénye erősödne** a nagyméretű üzleti repülőgépekhez használatos sugárhajtóművek piacán, másrészt a **GE/Honeywell is erőfölényre tenne szert** ezeken a fent említett piacokon. A tiltó határozatot követően a vállalatok elálltak szándékuktól. (Észre kell vennünk, hogy az Unió versenyhatósága **két Unión kívüli székhelyű vállalkozás** összefonódását tiltotta meg, nyilván azon az alapon, hogy megfeleltek az uniós léptékű összefonódás kritériumainak és ez hatással lett volna az Unión belüli kereskedelemre és versenyre.)

1.5 A közös versenypolitika betartatásának rendszere

A vállalkozásokra vonatkozó uniós versenyjogi szabályok betartatása-kikényszerítése a tagállami versenyhatóságokra, a tagállami bíróságokra, illetve a **Bizottságra** és az **Európai Bíróságra** hárul. A Bizottság mint döntéshozó testület, valamint a Bizottság hivatali apparátusának **Verseny Főigazgatósága** adja az uniós versenyhatóságot.

A Bizottság és a tagállamok versenyhatóságai (Magyarországon a Gazdasági Versenyhivatal) az uniós versenyjog, illetve versenypolitika decentralizált és mégis egységes végrehajtása érdekében alkotják az **Európai Versenyügyi Hálózatot** (European Competition Network).

A tagállami versenyhatóságok és a Bizottság messzemenő vizsgálati (**kvázi nyomozati jogosultságokkal** rendelkeznek (átvizsgálhatnak és lefoglalhatnak vállalati iratokat, számítógépeket, átvizsgálhatják a vállalati irodahelyiségeket, a vállalati vezetők magánlakását), és jelentős pénzügyi szankciók kiszabására is lehetőségük van. Kiszabható **egyösszegű bírság** és a jogsértés megszüntetésének kikényszerítését célzó úgynevezett **kényszerítő bírság**. A Bizottság által kiszabható egyösszegű bírság maximális összege a vállalkozás **előző üzleti éve teljes forgalmának 10%-a** lehet. A kiszabott pénzügyi szankciót a Bíróság saját mérlegelési jogkörében megváltoztathatja.

1.6 Az állami támogatásokra vonatkozó szabályozás

A piac hatékony működését az állami (közületi) támogatások is befolyásolják. Első megközelítésben a **támogatott vállalkozás előnyt élvez** a támogatásban nem részesülő vállalkozással szemben. A támogatott vállalkozás támogatott árai a felhasználókat is hamis információkkal látják el, így végső soron az erőforrások hatékony felhasználása szenvedhet csorbát. A támogatás elkényelmesíthet, gyengítheti a költségcsökkentésre, az innovációra törekvést.

A belső piac eredeti koncepciójának megfelelően tehát az EUMSZ 107. cikk (1) bekezdése értelmében: „...a belső piaccal összeegyeztethetetlen a tagállamok által vagy állami forrásból **bármilyen formában nyújtott olyan támogatás**, amely bizonyos vállalkozásoknak vagy bizonyos áruk termelésének előnyben részesítése által **torzítja a versenyt**, vagy **azzal fenyeget**, amennyiben ez **érinti a tagállamok közötti kereskedelmet.**” „Állam” alatt a **helyi önkormányzatokat** is érteni kell, nemcsak a központi kormányzatot.

Támogatás alatt értenünk kell egyebek mellett:

- készpénz vissza nem térítendő rendelkezésre bocsátását,
- köztartozás elengedését,
- a piaci feltételeknél kedvezőbben nyújtott hitelt, kedvezményes adóelbánást,
- a piaci befektető által elfogadhatónál kedvezőtlenebb befektetést a vállalkozásba,
- exporttámogatást,
- állami garancia nyújtását,
- az infrastruktúrához való kedvezményes hozzáférés biztosítását.

Az uniós jog helyet hagy azoknak az eseteknek, amikor az állami támogatás **a piaci kudarcok ellensúlyozását** szolgálják. Ezt a jog síkján az állami támogatások általános tilalma alóli kivételek testesítik meg. Az EUMSZ **eleve mentesíti a következő állami támogatásokat**:

a) a magánszemély fogyasztóknak nyújtott **szociális jellegű támogatás**, feltéve, hogy azt a termék származásán alapuló megkülönböztetés nélkül nyújtják;

b) a **természeti csapások** vagy más rendkívüli események által okozott károk helyreállítására nyújtott támogatás;

c) a Német Szövetségi Köztársaság **Németország felosztása által érintett** egyes területei gazdaságának nyújtott támogatás, amennyiben a támogatásra a felosztásból eredő gazdasági hátrányok ellensúlyozásához van szükség (ezt a kivételt a Lisszaboni Szerződés hatálybalépését - 2009. december 1.- követő öt év eltelté után a Tanács a Bizottság javaslata alapján hatályon kívül helyezheti).

A kivételek egy másik csoportja a **Bizottság mérlegelése alapján** mentesíthetők, azaz a belső piaccal összeegyeztethetőknek minősülhetnek a következő támogatások:

a) az **olyan térségek** gazdasági fejlődésének előmozdítására nyújtott támogatás, ahol rendkívül **alacsony az életszínvonal** vagy jelentős az **alulfoglalkoztatottság**,

b) valamely közös **európai érdeket szolgáló fontos projekt** megvalósításának előmozdítására vagy egy tagállam gazdaságában bekövetkezett **komoly zavar megszüntetésére** nyújtott támogatás,

c) az egyes gazdasági tevékenységek vagy gazdasági területek **fejlődését előmozdító támogatás**, amennyiben az ilyen támogatás **nem befolyásolja hátrányosan a kereskedelmi feltételeket** a közös érdekekkel ellentétes mértékben,

d) a **kultúrát és a kulturális örökség megőrzését** előmozdító támogatás, ha az az Unión belüli kereskedelmi és versenyfeltételeket nem befolyásolja a közös érdekekkel ellentétes mértékben,

Ezeket a kivételeket csoportosíthatjuk a következőképpen:

- horizontális támogatások,
- regionális támogatások,
- ágazati támogatások.

A Bizottság **2008-ban rendeletben** rögzítette azokat a feltételeket, amelyek mellett a **horizontális támogatások és a regionális támogatások** az uniós jog sérelme nélkül megengedhetők. A rendelet hatálya alá tartozó támogatások jól mutatják azokat a területeket, ahol a piaci erők bizonyos köz-jellegű befolyásolása indokolt lehet:

- regionális támogatások,
- kis- és középvállalkozások⁵ részére nyújtott beruházási és foglalkoztatási támogatás, tanácsadáshoz, vásárokon való részvételhez nyújtott támogatás,
- a női vállalkozók által létrehozott vállalkozásokhoz nyújtott támogatás,
- környezetvédelmi támogatás⁶,
- kockázati tőke formájában nyújtott támogatás,
- kutatási és fejlesztési és innovációs támogatás,
- képzési támogatás⁷,
- hátrányos helyzetű vagy fogyatékkal élő munkavállalóknak nyújtott támogatás.

A támogatásban részesíthető **régiókat és a támogatás intenzitását a Bizottság hagyja jóvá**. (Így például a 2007-2013-as időszakban az Észak-Alföld, Dél-Alföld tervezési-statisztikai régiókban megvalósuló projektek 50%-os intenzitással támogathatók.)

Az **ágazati támogatások** estében a **Bizottság** a megengedhetőség megítélésénél a következő szempontokat **mérlegeli**:

- a) csak indokolt esetben nyújtható,
- b) alkalmasnak kell lennie az ágazat hosszú távú versenyképességének helyreállítására,
- c) korlátozott mértékben megengedett, hogy az állam a helyreállítás szociális és gazdasági költségeit csökkentse,
- d) a támogatásnak progresszíven csökkenőnek kell lennie,

---

⁵ A rendelet alkalmazásában **mikro-, kis- és középvállalkozásnak** minősül a 250 főnél kevesebb alkalmazottat foglalkoztató független vállalkozás, amely éves árbevétele nem haladja meg az 50 millió eurót és/vagy éves mérlegfőösszege nem haladja meg a 43 millió eurót.

⁶ A rendelet **mentesíti** a támogatási tilalom alól az uniós előírások (szabványok) túlteljesítését, illetve ilyenek hiányában a **környezetvédelem szintjének emelését lehetővé tévő beruházásokat**, amennyiben a támogatási intenzitás nem haladja meg a támogatható költségek 35%-át.

⁷ A **képzési támogatás** akkor megengedhető, ha szakképzés esetén a támogatás nem haladja meg a támogatható költségek 25%-át, illetve általános képzés esetén a támogatható költségek 60%-át.

e) a támogatás intenzitásának az ágazat problémájával arányban kell állnia, a verseny torzítását a lehető legalacsonyabb szinten kell tartani,

f) az ágazati problémákat és a munkanélküliséget nem lehet egyik tagállamból a másikba átvinni.

Az állami támogatások uniós kontrollját első helyen a **Bizottság** látja el. Az ellenőrzés alapja, hogy minden új **állami támogatást** és a meglévő támogatások módosítását **be kell jelenteni** a Bizottság számára. Minden olyan támogatást, amelyet bejelentés és/vagy bizottsági jóváhagyás nélkül nyújtottak, vissza kell téríttetni, amennyiben azt a Bizottság azt a belső piaccal összeegyeztethetetlennek nyilvánítja. A Bizottság döntéseit adott esetben az Európai Bíróság vizsgálja felül.

A **jogellenesnek** ítélt támogatásra példa a Bizottság határozata szerint a **francia állam** által a Nouvelle Filature Lainière de Roubaix nevű **vállalatnak nyújtott hitelt**, mivel az a referencia kamat alatti volt, a tőkejuttatást, mivel az nem felelt meg a piaci befektető kritériumainak, valamint a vállalat köztartozásai megfizetéséhez nyújtott türelmi időt. A Bizottság indoklása lényegében azon nyugodott, hogy Franciaország nem tudott a vállalat jövőbeni életképességét valószínűsítő helyreállítási programot bemutatni. (A Bizottság 1999/378/CE számú határozata).

1.6.1 A közzállalkozásokra, privilegizált vállalkozásokra és az általános érdekű szolgáltatásokra vonatkozó szabályozás

A **közzállalkozások** (az állam vállalkozói szerepében fellépve befolyást gyakorolhat ezen vállalkozások piacának működésére), **privilegizált vállalkozások** (az állam által különleges vagy kizárólagos jogokkal felruházott vállalkozások) tekintetében az EUMSZ 106. cikke rögzíti, hogy a tagállamok ezen vállalkozások tekintetében **nem hozhatnak versenyyellenes intézkedéseket**. Ez azt jelenti, hogy az állami közrehatással működő vállalkozásoknak a piaci verseny kapcsán ugyanolyan követelményekkel kell számolniuk, mint magánvállalkozó versenytársaiknak.

Az EU az 1990-es évek végén kezdte el vizsgálni, hogy ezek valóban közszolgáltatások-e, milyen mértékben (mekkora részben), és hogy ezen szolgáltatások piacán a verseny bevezethető-e. A versenybarát piaci szerkezet kialakítása és fenntartása a célja az általános érdekű szolgáltatások nyújtását végző vállalkozásokra vonatkozó szabálynak, amelynek értelmében a versenyszabályok alkalmazása alól csak akkor adható felmentés, ha azok akadályoznák az ezen vállalkozásokra bízott feladatok ellátását.

Források:

Az Európai Bizottság hivatalos honlapja

Farkas B. – Várnay E. (2011): Bevezetés az Európai Unió tanulmányozásába. JATEPress Szeged.

Fekete B. (2012): Az esetek mint benchmarkok az Európai Unió versenyszabályozásában. OTDK-dolgozat.

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
GAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR
KÖZGAZDÁSZ KÉPZÉS
TÁVOKTATÁSI TAGOZAT
LECKESOROZAT
COPYRIGHT © SZTE GTK 2017/2018

A LECKE TARTALMA, ILLETVE ALKOTÓ ELEMEI ELŐZETES,
ÍRÁSBELI ENGEDÉLY MELLETT HASZNÁLHATÓK FEL.

JELEN TANANYAG
A SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEMEN KÉSZÜLT
AZ EURÓPAI UNIÓ TÁMOGATÁSÁVAL.
PROJEKT AZONOSÍTÓ: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

SZÉCHENYI 2020

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE